

Gårdsvandring i Skallarp den 9 juni 2002

De två gårdar som tidigare fanns i Skallarp har flerhundraåriga anor och nämns bl. a. som kronohemman i 1686 års jordebok Gårdarna var på 1/8 mantal vardera och bildade efter indelningsverkets införande tillsammans med Stensåsa och Ånabråna ett rusthåll. Det var Karl XI som genomförde organisationen av indelningsverket i slutet av 1600-talet. Rusthållet innebar att de fyra gårdarna skulle hålla en ryttare, (husar), med häst och allt och underhålla honom i fredstid på ett torp.

Jag tänker nu gå tillbaka 200 år i tiden till året 1803 då storskifte förrättades å Skallarps kronoskatterusthåll. Ägarna hette då Olof Arvidsson och Sven Samuelsson som ägde hälften var av 1/4 mantal Skallarp. Vid detta storskifte fördelades gårdens ägor så att ägarna fick 4 likvärdiga skiften vardera. Hustomterna med boningshus och ladugård fick ligga kvar på sin ursprungliga plats. En karta upprättades där varje del av skiftena numrerades och dess areal noggrant angavs. Detta storskifte innebar en stor förbättring när det gällde brukandet av jorden som tidigare försvårats på de sönderstyckade små åkerlapparna. Den riktigt stora förändringen kom dock först med det laga skiftet som innebar att de olika skiftena sammanfördes till ett enda skifte för vardera gården. När det laga skiftet genomfördes för Skallarps del vet jag inte men en trolig tidpunkt är slutet av 1800-talet..

Se karta och sammanfattning av storskiftet!

Av 1803 års ägare finns den ene, Sven Samuelsson omnämnd i ett socknestämmoprotokoll från den 24 maj 1790. Sven Samuelsson var då kyrkovärd men begärde vid denna stämma att bli entledigad. Detta beviljades men när hans efterträdare skulle utses uppstod svårigheter. Två förslagna efterträdare avböjde och det slutade med att en tredje kandidat, Jonas Johansson i Espebråna tillsattes. På 1700 och 1800-talen höll socknen noga reda på vilka som vistades och bodde på gårdar, torp och backstugor. Utsocknes som ej var skrivna i socknen avhystes utan förbarmande. Vid sockenstämman den 14 oktober 1804 behandlades flera sådana fall. I §3 står det sålunda: Änteligen erinrade sig församlingen att rusthållaren Sven Samuelsson i Skallarp skall även hysa pigan Lisa såsom obehörig att bo i församlingen, men som Sven försäkrade att själv svara för att denna piga på intet sätt skulle bli församlingen till någon last eller tunga lät sig församlingen därmed nöja.

Vi tar nu ett långt kliv genom 1800-talet fram till början av 1900-talet. Från denna tidpunkt figurerar Skallarp vid flera tillfällen i tidningsnotiser i lokaltidningarna Vetlanda-Posten och Vetlanda Tidning. Första notisen handlar om en tragisk händelse som inträffade i mars 1917. Det står så här i Vetlanda-Posten: När sorgen faller tungt. I onsdags tog sig en ung man från Skallarp, Näsby av daga genom hängning. Han hade gått ut i skogen i närheten av hemmet och där förövat den sorgliga gärningen. Några dagar före jul hängde sig hans broder och för kort tid sedan dog fadern. Nu är modern och en syster ensamma efter sådana slag. Man kan i sanning säga att det är en av sorgen svårt hemsökt familj, dessa underrättelser meddelar oss om.

En följd av dessa tragiska händelser blev att gården såldes ganska omgående. Redan den 18 april hölls fastighets- och lösöreauktion då sterbhusdelägarna efter J Johansson försålde 1/8 mantal Skallarp. Gården inköptes av grosshandlare Carl M Gränström i Vetlanda för 28550 kr. Nästa gång Skallarp figurerar i tidningen är det också genom en annons om fastighetsauktion. Tisdagen den 22 oktober 1920 skulle hållas offentlig auktion å Sydsvenska Kredit AB lokal i Vetlanda. I annonsen står bl. a. att hemmanet Skallarp, 1/8 mantal, är ett av de bästa på orten. Skogen på gården hade räknats och uppgick till inte mindre än 18255 träd från 10 cm vid brösthöjd.

Någon försäljning blev det dock inte utan grosshandlare Gränström behöll gården. Nämnas kan att Gränström vid denna tidpunkt också ägde granngården Edderyd samt Ekenäs Mellangård. Gränström brukade tydligen själv gården under de första åren. Detta framgår av ännu en tidningsannons den 25 februari 1921. Då annonseras om lösöreauktion i Skallarp den 7 mars då Gränström p.g.a. gårdens utarrendering lät försälja gårdens löseegendom. I annonsen nämns bl.a. 1 kraftig arbetshäst, 8 år, 5 kor, 3 kvigor, 2 stutar, 6 får samt div. kör- och arbetsredskap.

Skallarp stannade sedan i C M Gränströms ägo fram till hans död. Sterbhuset sålde gården i februari 1939 till lantbrukare Torsten Brise, Sand för 14000 kr, alltså ett betydligt lägre pris än det som betalades 1917. Till saken hör då att det under Gränströms tid gjordes stora skogsavverkningar på Skallarp, då i stort sett all grövre skog höggs ner.

Nästa gång Skallarp bytte ägare var 1946 då Valter Forsmyr, Älmhult köpte gården av Torsten Brise för 18000 kr. I samband med detta köp införlivades Skallarp med Älmhult och upphörde därmed som självständig gård. På den ekonomiska kartan finns dock Skallarp 1:9 kvar med de ursprungliga gränserna. Nuvarande ägare till Skallarp 1:9 är fam Engdahl i Älmhult som köpte Älmhult och Skallarp 1960.

Arrendatorer på Skallarp (norra)

Den förste arrendatorn på Skallarp tillträdde 1921. Vem han var har jag inte lyckats utröna men han stannade tydligen endast under en 5-årsperiod. Näste arrendator var Arvid Alm som brukade Skallarp åren 1926-1931. Här föddes dottern Gunborg 1927 och sonen Karl-Olov 1929. Alm efterträddes av Gunnar Hjertberg 1931. Även han stannade endast på Skallarp under 5 år och när han frånträdde arrendet hölls lösöreauktion den 18 mars 1936. Då såldes bl.a. 1, 7-årig arbetshäst, 5 unga, goda kor, 3 kvigor, kalkoner, gäss, ankor, höns och kaniner. Dessutom de redskap som finns på en gård.

Den siste arrendatorn i Skallarp blev Helge Karlsson som kom till Skallarp 1936 och stannade till 1945. Det var en stor familj som nu kom till Skallarp, Helge och Ester Karlsson hade 11 barn varav den yngsta var 4 år. När Karlssons flyttade från Skallarp till Myresjö 1945 kan man säga att en epok gick i graven. För första gången på flera hundra år fanns det ingen bonde bosatt i Skallarp. Jordbruket lades nu samman med Älmhult genom Valter Forsmyrs köp av Skallarp. Till skillnad från många andra avlägset belägna gårdar har den norra gården i Skallarp undgått att planteras med skog. Här bedrivs fortfarande ett aktivt jordbruk där åkrarna brukas och betesmarker och ängar hålls öppna genom betning.

Skallarp (södra)

Den andra Skallarpsgården vet jag tyvärr inte så mycket om. Den var dock en självständig gård under 1800-talet och troligen en bit in på 1900-talet. 1869 ägdes gården av löjtnanten vid flottan A Lagercrantz. Här föddes också detta år sonen Albin Lagercrantz som så småningom gjorde militär karriär och slutade som överstelöjtnant i armén. Albin Lagercrantz hade också en bror som blev professor och rektor magnificus vid Uppsala universitet. Albin Lagercrantz dog 1937 och är begravd på Näsby kyrkogård. När den södra gården i Skallarp lades till Stensåsa kan jag inte säga men det skall ha gått till på följande sätt: Den dåvarande ägaren hade gjort en muntlig uppgörelse med nämndeman K J Karlsson i Karstorps Södergård om att sälja gården till denne. Detta fick Frans Dahlborg i Stensåsa reda på varpå han raskt stegade upp till Skallarp, bjöd ett högre pris, skrev köpekontrakt och stod så som ägare till Skallarp. Ännu i slutet av 1960-talet var de flesta åkrarna på gården öppna men under 1970-talet och början av 80-talet planterades skog på åkrarna och numera växer det ungskog på alla åkrar på den södra gården i Skallarp.